

Pionier al tratamentului prin infectarea malarică, al paraliziei generale progresive

Problema misionară a medicinei a fost și va rămâne totdeauna, aceea de a păstra și apăra sănătatea, iar la nevoie de a vindeca bolnavii. Sună ca un verdict, ce trebuie respectat, dar totdeauna aplicat! În teorie sună frumos și chiar admirabil, dar mai este el astăzi însușit, în egală măsură, de toți cei ce au depus acel jurământ al lui Hipocrate?: "... mă angajez să duc la îndeplinire, după puterile și judecata mea, acest jurământ (...). Jur să socotesc ca pe egalul părinților mei pe acela care m-a învățat arta medicinei (...) Prin probitate și prin castitate îmi voi menține curată viața și profesiunea mea (...). Dacă voi îndeplini până la capăt acest jurământ și îl voi onora tot timpul, să îmi fie permis să mă bucur de toate plăcerile vieții și ale artei, cinstit fiind pentru totdeauna de oameni. Dar dacă îl voi viola și voi deveni sperjur, să mi se întâmple tocmai contrariul". După umila mea părere, un medic trebuie să aibă în vedere păstrarea vieții omului, mâinile "curate", o conștiință curată și mai ales un suflet "cald". Voi încerca în continuare, să vă prezint, unul din marii noștri oameni de știință, doctorul Mihai Ciucă, bacteriolog, imunolog și parazitolog, remarcabil continuator al maestrului său, Ioan Cantacuzino, fondatorul școlii românești de imunologie și patologie experimentală. Mihai Ciucă s-a născut la 18 august 1883, în localitatea Săreni (din 1968 devenită oraș), județul Botoșani. Părinții săi, erau institutori (învățători la oraș), cărora cu trei ani mai înainte, li se născuse un băiat Alexandru, care va deveni și el un renumit medic veterinar, profesor universitar și membru corespondent al Academiei Române. Urmează cursurile secundare la Botoșani și mai apoi Liceul internat "Costache Negruzzi" din Iași (1894-1901). Urmează cursurile Facultății de Medicină din București între 1901-1907 și obține titlul de doctor cu teza "Influența hipotermiei și hipertermiei asupra infecțiilor experimentale" (1907). Din anul 1904, este încadrat ca preparator și funcționează astfel până în anul 1912, când este promovat asistent. Începând din anul 1905 (student fiind), lucrează benevol în Laboratorul de Medicină Experimentală, la început și apoi preparator, la Catedra condusă de dr. prof. Ioan Cantacuzino. Apreciindu-i-se capacitatea și seriozitatea este acceptat și ca medic la Serviciul de Boli Infecțioase de la Spitalul Militar din București. În 1912, este

numit component al misiunii trimise în Bulgaria pentru studiul epidemiei de holeră și mijloacele de eradicare ale acesteia. În anul următor, 1913, participă activ la campania de combatere a holerei, care apăruse și în rândurile armatei române, prin vaccinarea antiholerică în plin mediu pandemic (similar situației existente astăzi datorită virusului COVID19). Descoperindu-i adevărata chemare pentru medicina experimentală și de cercetare, dr. Cantacuzino îl include printre cei mai devotați colaboratori; pentru ca în perioada retragerii în Moldova (1916-1917) să fie numit șef al spitalelor de contagioși nr. 1 și nr. 2.

Datorită experienței câștigate și prestigiului de care se bucură, este numit director al Laboratorului pentru Prepararea Serurilor și Vaccinurilor între 1918-1919, iar între 1920-1921 este trimis la Bruxelles, la Institutul Pasteur. Era familiarizat cu activitatea de cercetare, căci între anii 1913-1914, efectuase un stagiul de perfecționare în laboratorul de protozoologie de la Institutul Pasteur din Paris. A făcut parte și din membrii delegației române, la Conferința Păcii de la Paris (1919-1920) după încheierea Primului Război Mondial. După încheierea stagiului de studii, în 1921, la întoarcerea de la Bruxelles, este numit Șef de Secție la Institutul de Seruri și Vaccinuri (dr. I. Cantacuzino) din București, 1921-1922. La propunerea lui I. Cantacuzino, în 1922, este numit profesor de igienă și boli infecțioase la Facultatea de Medicină și Director al Spitalului "Izolarea" din Iași, M. Ciucă se mută la Iași, unde rămâne până în 1934. În această perioadă, este numit și Expert al Comisiei de Igienă și paludism al Societății Națiunilor, în 1924, iar în 1928, Secretar General al Comisiei Internaționale de malarie. Întreprinde o serie de călătorii de studii și îndrumare în regiunile impaludate ale globului: Italia, Peninsula Balcanică, URSS, Franța, Peninsula Iberică, SUA și Canada (1924-1925); India, Indochina, China și Malaezia (1929-1932). Organizează o serie de cursuri de malariologie la Paris (1929), Hamburg (1930), Roma (1932) și Singapore (1934). Din 1934, vine din nou la București, și este numit profesor de bacteriologie la Facultatea de Medicină, până în anul 1962 și numit subdirector al Institutului "Dr. I. Cantacuzino". În 1947 devenise membru al Comitetului de experți ai Comisiei interimare pentru paludism a Organizației Mondiale a Sănătății. Între anii 1948-1961, este consacrat îndrumător tehnico-științific al campaniei de eradicare a malariei în România. Printre principalele sale realizări în acest domeniu, sunt cele referitoare la transmiterea experimentală a plasmodiului la om, la testarea eficienței preparatelor anti-malarie de sinteză, la studiul imunogenezei în malarie prin tehnica anticorpilor fluorescenți, la utilizarea infecției paludice pentru tratamentul unor forme de sifilis. Încă din 1920 (1921?), împreună cu Jules Bordet a pus în evidență fenomenul de lizogenie, pe care se bazează în mare măsură cercetările și în prezent, de genetică virală și bacteriană, descoperire care a demonstrat în mod evident larga variabilitate a microorganismelor. Remarcabilă personalitate a școlii românești de medicină, Mihai Ciucă este ales membru al Societății de Patologie Exotică din Paris, membru al Societății de Medicină și Igienă Tropicală din Londra, al Academiei Elvețiene de Medicină, al Societății Internaționale de Microbiologie ș.a. Facultatea de Medicină din Nancy (Franța), îi acordă titlul de Doctor Honoris Causa. În ședința festivă a celei de-a XIX-a Adunări Mondiale a Organizației Mondiale a Sănătății, din 12 mai 1966, de la Geneva, este distins cu Premiul Fundației Darling.

Remarcându-se în activitatea medicală și prin participarea la campaniile din Al Doilea Război Balcanic (1913) și Primul Război Mondial (1916-1918), a fost avansat la gradul de colonel în rezervă, medaliat cu Medalia "Bărbăție și Credință". Din partea statului francez, a fost numit "Ofițer al Legiunii de Onoare" (1913); decorat cu Ordinul "Coroana României cu spadă", "Steaua României" în grad de Ofițer, "Virtutea Militară", "Meritul Sanitar", "Medalia pentru bărbăție și credință", "Croix de guerre" - Franța, "Ordinul Meritul Civil" - Bulgaria, Semnul onorific "Răsplata Muncii pentru 25 de ani în Serviciul Statului" (13 octombrie 1941). Ca adevărat continuator al maestrului său dr. Ioan Cantacuzino, el a lăsat o adevărată moștenire științifică, de microbiolog, imunolog și epidemiolog, în practica medicală prin lucrări științifice și studii, publicate atât în țară, cât și în străinătate. Să luăm la întâmplare, câteva: "Situația epidemiologică a malariei și concluzii pentru lupta antimalarică", publicată în Analele Ministerului Sănătății și Ocrotirilor Sociale - 1925; "L'étude de l'immunité dans

le paludisme” (în colaborare), în Archives roumaine de pathologie expérimentale et de microbiologie (1928); “Contribution à l’étude de la biologie du bacille diphtérique”, în Arch. Rom. Path. Exper. Microb - 1937; “Contribuții experimentale la studiul imunității în malarie” - 1955; “L’ éradication du paludisme en Roumanie” (coordonator) - 1966; “Recherches sur la transmission expérimentale de P. malariae à l’homme”, în Arch. Rom. Path. Exper. Microb - 1964; “Tratamentul malariei” - 1925; “Epidemiologia și profilaxia poliomielitei” - 1927; “Immunity in malaria” (în colaborare) - 1934; “L’immunité dans la paludisme” - 1936; “Species and Races of Human Malaria and a note on Immunity” (în colaborare) - 1939; “Malarioterapia ca element de bază pentru studiul științific al infecțiunii malarice” - 1940; “Handbook of Infections Disease” (în colaborare) - 1945; “Contribuții experimentale la studiul imunității în malarie” - 1958 și încă multe altele. La primirea ca membru corespondent al Academiei Române, acad. Dr. neurolog Gheorghe Marinescu, a prezentat un impresionant “Raport asupra operei științifice a dr. Mihai Ciucă, la 25 mai 1936; iar după doi ani la 24 mai 1938, este primit membru titular al Academiei Române”. Continuându-și activitatea de cercetare, chiar după pensionare, este omagiat la 12 august 1948, acordându-i-se calitatea de Membru Titular Onorific al Academiei Române. La 85 de ani, nu mai putea colinda planeta, în calitate de organizator al luptei împotriva maladiilor infecțioase, dar venea zilnic, sprijinit în baston, la laboratorul institutului. Când a fost întrebat, de ce nu vrea să se odihnească, a răspuns: “Nu pot. Dacă nu aş munci, aş pieri. Munca a fost întotdeauna mediul meu de cultură, ca să mă exprim în termeni de specialitate pentru microbiologie”. Această declarație a sa, s-a petrecut în 1968, căci în 20 februarie 1969, a părăsit această lume. În acest institut, dr. I. Cantacuzino, creat ca urmare a Decretului nr. 3068/ 16 iulie 1921, al Regelui Ferdinand I, s-au perindat, o serie de discipoli, cum ar fi: Prof. D. Damielopolu, Prof. N. G. Lupu, Prof. Marius Nasta, Prof. Scarlat Longin și mulți alții, dar dr. Mihai Ciucă rămâne o personalitate, care a purtat stindardul umanist al misiunii medicale, în sensul pasteurian de a combate nu numai boala ci și mizeria și ignoranța. Organizarea institutului, s-a realizat după modelul Institutului Pasteur din Paris, și a funcționat după Regulamentul întocmit de Dr. I. Cantacuzino și aprobat de guvern. Printre prevederile acestui regulament, amintim: producerea de seruri, vaccinuri și produse necesare prevenirii și combaterii bolilor infecto-contagioase, efectuarea de cercetări privind îmbunătățirea produselor proprii și promovarea altora (...), formarea și perfecționarea de cadre pentru necesitățile proprii și activității de specialitate în țară (...).

Construcția clădirii principale, s-a realizat pe un teren atribuit de Primăria Capitalei, pe Splaiul Independenței. S-a mai primit un teren, prin donație din partea Casei Regale, respectiv a Regelui Ferdinand I. Finanțarea la început se realiza prin sursele provenite din vânzarea produselor proprii și prestări de servicii, diverse donații, o cotă parte din veniturile realizate de către Loteria Națională (al cărei inițiator fusese chiar Cantacuzino) și a continuat astfel în întreaga perioadă interbelică. Între 1947-1966, institutul a funcționat, bugetar, pentru ca apoi până în 2014 să se autofinanțeze (...) cu diverse reglementări, prin care abia supraviețuia, cu scipiri oscilante. În perioada 1921-1928, institutul se afirmase prin publicarea unor importante descoperiri. La inițiativa lui Cantacuzino în 1923, se înființează publicația proprie a institutului Archives Roumaines de Pathologie Expérimentale et de Microbiologie, de circulație internațională, care-și continuă apariția și astăzi sub titlul Romanian Archives of Microbiology and Immunology. Dacă în 1928 se livrau 8 vaccinuri, în 1961 se ajunge la o serie de variante asociate, precum și la asimilarea de noi vaccinuri: poliomieltic, gripal trivalent și rujeola, în concordanță cu programele naționale și internaționale de combatere a bolilor transmisibile. Astfel se continuă seria succeselor obținute, căci în 1992 poliomieltita este eliminată, reducerea incidenței febrei tifoide, a gripei, difteriei, tetanosului. Începe producția imunomoduloarelor: Polidin, Aerodin, Brohodin, Orostim la Iași, care sunt sistate comercial (?!), pe motivul (pretextul?) imposibilității de a respecta condițiile GMP, impuse de normele europene, produselor injectabile la om. Neavând datele reale, necesitatea măsurilor adoptate, nu ne putem pronunța în nici un fel, dar (argumentul invocat) și din lipsa oricărui sprijin din partea Ministerului Sănătății (for tutelar?), Institutul intră în colaps financiar, pentru ca la sfârșitul anului 2017, să fie transferat la Ministerul Apărării Naționale, ca ultimă soluție salvatoare.

Prof. Univ. Dr. Gheorghe Țiclete